

Konrad Kolegowicz*

**TENDENCJE ZMIAN WIELKOŚCI I KIERUNKÓW
DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ DUŻYCH
PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE W LATACH 1998–2011**

1. WPROWADZENIE

Jedną z najbardziej dostrzeganych cech polskiej gospodarki w okresie zapoczątkowanym zmianą ustroju politycznego, społecznego i gospodarczego od 1990 r. jest nieustannie zmieniająca się dynamika rozwoju poszczególnych dziedzin gospodarki powodująca dużą zmienność struktur gospodarczych i wzrost stopnia ich zróżnicowania. Analizy i oceny zmian wielkości i struktury działalności gospodarczej przedsiębiorstw dokonywana była i jest w różny sposób. Dlatego wyniki takich analiz i ocen mają różną wartość poznawczą i aplikacyjną. Celem większości takich analiz i ocen jest weryfikacja ogólnych prawidłowości zmian strukturalnych charakteryzujących rozwój przedsiębiorstw. Na ich podstawie potwierdza się, neguje lub koryguje zgodność rzeczywistych zmian analizowanych struktur z ogólnymi prawidłowościami zmian strukturalnych opisanych w literaturze ekonomicznej. Rzadziej przedmiotem analiz i ocen zmian wielkości i struktury działalności gospodarczej są współzależności między dynamiką zmian strukturalnych, a efektywnością, innowacyjnością i nowoczesnością struktur, których one dotyczą oraz zależnościami pomiędzy wyodrębnionymi w trakcie badań rodzajami struktur¹.

Duża dynamika i zmienność struktur gospodarczych jest charakterystyczna dla tych spośród nich, które wyróżniają się pod względem charakteryzującej je

* Dr inż., Adiunkt, Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie.

¹ Pogląd taki zaprezentowano w pracy: S. Kuznets, *Wzrost gospodarczy narodów, produkt i struktura produkcji*, PWN, Warszawa 1976.

dynamiki rozwoju². W Polsce za taką strukturę powszechnie uznaje się zbiorowość dużych przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa te wyróżniają się nie tylko pod względem wielkości uzyskiwanych przychodów ze sprzedaży wytwarzanych przez nie wyrobów i usług, czy liczby osób pracujących, co stanowi kryterium ich kwalifikacji do dużych przedsiębiorstw w Polsce, ale także pod względem dynamiki tych przychodów oraz kilku innych wielkości będących charakterystykami ilościowymi ich rozwoju. Jest to zbiór przedsiębiorstw wielce zróżnicowanych pod względem cech ważnych dla charakterystyki rozwoju sektora przedsiębiorstw w gospodarce narodowej Polski, który jak wiadomo ma znaczący wpływ na stan gospodarki narodowej. Dlatego, wspomniane przedsiębiorstwa dla poznania tego stanu, stanowią interesujący obiekt badań³.

Pomiar kierunków zmian wielkości działalności gospodarczej ma głównie na celu określenie bezwzględnych i względnych różnic między udziałami poszczególnych składników struktury oraz sumarycznego efektu takich zmian w porównywanych momentach czasu tego samego lub wielu różnych obiektów. Poza tym chodzi w nim zazwyczaj o wskazanie kierunków przekształceń strukturalnych, obliczenie dynamiki (intensywności) zmian strukturalnych, wskazanie tych składników struktur, które w największym stopniu intensyfikują przemiany strukturalne. Na podstawie obliczeń mierników intensywności zmian strukturalnych można bardziej jednoznacznie i całościowo, niż przy pomocy tradycyjnego porównania wartości poszczególnych wskaźników struktury w czasie, ocenić stopień przekształcenia analizowanych struktur uwzględniając zmiany wartości wskaźników struktury odnoszących się do wszystkich jej składników⁴.

Ze względu na znaczący udział wspomnianych dużych przedsiębiorstw w gospodarce narodowej Polski interesująca jest odpowiedź na pytanie:

Czy i jak duża jest dynamika i jakie są kierunki zmian liczby pracujących, wartości środków trwałych, nakładów inwestycyjnych i przychodów ze sprzedaży kształtujących i charakteryzujących rozwój tych przedsiębiorstw?

Próba odpowiedzi na tak postawione pytania stanowi treść pracy zawierającej wyniki badań nad kierunkami i tendencjami przekształceń strukturalnych w dużych przedsiębiorstwach w Polsce po 1998 r.

² Przesłanki wyodrębniania warunków oraz czynników rozwoju gospodarczego, szczegółową ich charakterystykę i znaczenie w analizie i ocenie rozwoju gospodarczego na przykładzie przemysłu przedstawiono w pracy: S. Chomątoński, *Rozwój przemysłu w świecie*, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 1986, s. 12 i nast.

³ Por.: S. Chomątoński (red.), *Dynamika i kierunki zmian wielkości i struktury sektora przedsiębiorstw w Polsce w latach 1990–2005*, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie – Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2010; P. Krzemiński, *Zmiany liczby i struktury jednostek gospodarczych w Polsce w latach 1991–2007*, [w:] *Prace z zakresu ekonomiki i organizacji przedsiębiorstw*, ZN UEK, Nr 836, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków 2010, s. 179–194.

⁴ B. Winiarski, *Polityka gospodarcza*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2006.

2. DYNAMIKA PRZEKSZTAŁCEN STRUKTURY LICZBY PRACUJĄCYCH, WARTOŚCI ŚRODKÓW TRWAŁYCH, NAKŁADÓW INWESTYCYJNYCH I PRZYCHODÓW ZE SPRZEDAŻY DUŻYCH PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE

Grupą podmiotów, które poddane zostały analizie były przedsiębiorstwa duże. Obiektami analizy były zatem podmioty gospodarcze zakwalifikowane przez GUS do grupy przedsiębiorstw niefinansowych, zatrudniające ponad 249 osób. Do analizy zmian wielkości, dynamiki oraz struktury zmian dużych podmiotów gospodarczych wybrano, podobnie jak w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw, cztery mierniki wielkości przedsiębiorstw. Do mierników tych zaliczono pracujących, wartość środków trwałych, nakłady inwestycyjne oraz wielkość przychodów ze sprzedaży. Każdy z mierników zaprezentowano w podziale na rodzaj (sekcje PKD) prowadzonej działalności gospodarczej w okresie od 1998 r. do 2011 r. W związku z wprowadzoną zmianą klasyfikacji PKD w 2007 r. zakres informacji dotyczących każdej z analizowanych mierników przedstawiono w dwóch następujących po sobie tabelach. Pierwsza z nich prezentuje analizę w okresie od 1998 do 2007 r. w podziale na sekcje według klasyfikacji PKD 2004, a druga w okresie od 2007 do 2011 r. według klasyfikacji PKD 2007. W artykule w związku z ograniczonym miejscem i chęcią kompleksowej prezentacji analizowanych mierników zamieszczono jedynie charakterystykę opisową wielkości bezwzględnych wybranych mierników oraz opisowo-tabelaryczno-graficzną ich zmian w postaci dynamiki.

Pierwszą poddaną analizie była liczba pracujących, która wyrażona jest w osobach. W okresie od 1998 r. do 2007 r. liczba pracujących zmniejszyła się z 3.037.034 do 2.573.600 i następnie wzrosła do 2.746.201 osób w 2011 r. W analizowanym okresie zaobserwować można wyraźne zmniejszenie liczby osób pracujących w latach 2002–2004. W 2003 r. odnotowano najmniejszą liczbę pracujących w całym analizowanym okresie (2.308.240). Najwięcej osób w całym analizowanym okresie pracowało w przedsiębiorstwach przetwórstwa przemysłowego. Łącznie w analizowanym okresie liczba osób pracujących zmniejszyła się o 684.453 pracujących. W okresie od 2007–2011 r. liczba osób pracujących nieznacznie się zmniejszyła (o 13.991 osób). W 9 sekcjach PKD odnotowano wzrost liczby pracujących. Największy wzrost w latach 2007–2011 odnotowano w dużych przedsiębiorstwach zajmujących się handlem hurtowym i detalicznym (+43.943). Natomiast największe zmniejszenie stanu zatrudnienia zaobserwowano w przetwórstwie przemysłowym o 111.442 pracujących. Zmiana klasyfikacji PKD nie zmieniła dominującej pozycji w liczbie osób pracujących w przedsiębiorstwach zajmujących się przetwórstwem przemysłowym (972.606).

Wyniki obliczeń dynamiki liczby pracujących w okresie od 1998 do 2011 roku przedstawiono w tab. 1 i 2.

Tabela 1

Dynamika pracujących w przedsiębiorstwach powyżej 249 osób według sekcji (PKD 2004) w Polsce w latach 1998–2007
(w %, rok poprzedni = 100)

Sekcje	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2007/1998=100
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo		81,74	107,89	86,10	96,86	94,68	96,35	98,59	100,84	
Rybołówstwo i rybactwo										
Górnictwo i kopalnictwo	86,03	90,70	93,81	96,09	97,61	94,75	97,81	97,55	96,02	59,60
Przetwórstwo przemysłowe	88,88	89,52	88,02	96,93	99,18	102,81	103,12	107,26	107,82	82,55
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	95,67	94,56	100,21	97,00	95,82	96,50	94,75	98,04	98,38	74,30
Budownictwo	90,60	86,90	78,12	77,89	91,12	104,17	107,52	120,50	109,21	64,34
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	112,10	107,20	97,29	108,60	105,33	109,05	110,56	114,06		
Hotele i restauracje	100,88	109,16	97,95	94,50	97,01	102,03	99,87	104,84	109,67	115,84
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	94,95	94,68	90,60	93,86	98,42	97,21	99,24	102,38	101,47	75,40
Pośrednictwo finansowe	104,30	142,77	171,51	238,12	120,04	116,54	101,99	115,93	106,25	1068,76
Obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	98,28	124,87	105,68	101,53	105,64	104,09	107,15	107,61	113,11	188,83
Edukacja										
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	7,94	100,94	108,67	98,36	89,25			109,49		
Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	96,83	75,78	76,56	106,48	95,98	108,75	107,27	103,67	113,71	78,96
Razem	90,57	94,02	92,02	97,34	99,64	101,19	103,48	106,47	91,41	77,46

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych w: *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych*, GUS, Warszawa 2000, s. 30 i nast.; 2001, s. 31 i nast.; 2002, s. 32 i nast.; 2003, s. 34 i nast.; 2004, s. 36 i nast.; 2005, s. 36 i nast.; 2006, s. 37 i nast.; 2007, s. 37 i nast.; 2008, s. 37 i nast.; 2009, s. 49 i nast.

Tabela 2

Dynamika pracujących w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 249 osób według sekcji (PKD 2007) w Polsce w latach 2007–2011
(w %, rok poprzedni = 100)

Sekcje	2008	2009	2010	2011	2011/2007=100
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	94,45	104,33	95,95	103,88	98,21
Górnictwo i wydobywanie	101,69	98,86	93,33	100,71	94,49
Przetwórstwo przemysłowe	97,03	88,55	103,51	100,88	89,72
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	105,51	99,68	108,36	94,84	108,08
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	106,25	102,52	99,17	100,89	108,99
Budownictwo	91,04	96,41	97,35	106,20	90,75
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	110,65	97,76	100,02	102,85	111,27
Transport i gospodarka magazynowa	102,59	94,87	99,47	97,23	94,13
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	110,25	97,34	96,25	104,42	107,86
Informacja i komunikacja	114,90	99,53	95,42	106,09	115,78
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	106,75	86,17	96,62	109,14	97,00
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	98,00	92,47	117,23	107,36	114,05
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	200,19	49,12	106,75	103,51	108,65
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	101,41	103,25	118,75	96,74	120,29
Edukacja					
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	131,62	115,16	124,75	130,75	247,23
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	108,52	104,53	96,97	90,78	99,86
Pozostała działalność usługowa					
Razem	104,13	92,34	102,27	101,17	99,49

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych w: *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych*, GUS, Warszawa 2009, s. 49 i nast.; 2010, s. 49 i nast.; 2011, s. 48 i nast.; 2012, s. 46 i nast.; 2013, s. 46 i nast.

Cały okres analizy podzielono na dwa podokresy ze względu na zmianę klasyfikacji PKD (1998–2007 i 2007–2011). Wskaźnik dynamiki liczby osób pracujących w okresie 1998–2007 w dużych przedsiębiorstwach wyniósł 77,46%. Jedynie w latach 2004–2006 liczba pracujących zwiększała się, na co wskazują wskaźniki dynamiki większe od 100. Analiza zmian w okresie od 1998 do 2007 r. wskazuje na bardzo duży wzrost liczby osób pracujących w przedsiębiorstwach zajmujących się pośrednictwem finansowym (1068%).

Wzrosty liczby osób pracujących odnotowano jeszcze w przedsiębiorstwach zajmujących się handlem hurtowym i detalicznym, hotelami i restauracjami oraz obsługą nieruchomości. Największe zmniejszenie liczby pracujących odnotowano w górnictwie i kopalnictwie (59,60%) oraz w budownictwie (64,34%). W całym okresie od 1998 do 2007 r. coroczne zmniejszanie liczby pracujących zaobserwowano w przedsiębiorstwach zajmujących się wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz i wodę oraz górnictwem i kopalnictwem. W dużych przedsiębiorstwach zajmujących się pośrednictwem finansowym, obsługą nieruchomości oraz handlem hurtowym i detalicznym w całym okresie od 1998 do 2007 r. odnotowano coroczne wzrosty liczby pracujących. W okresie 2007–2011 liczba pracujących nieznacznie zmniejszyła się (99,49%) i z wyjątkiem 2009 roku liczba pracujących w dużych przedsiębiorstwach wzrastała corocznie (dynamika powyżej 100). W porównaniu do 2007 roku w 9 sekcjach odnotowano wzrost liczby pracujących, a w 7 ich zmniejszenie. Największy wzrost odnotowano w przedsiębiorstwach zajmujących się opieką zdrowotną i pomocą społeczną (247,23%) oraz działalnością w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej (120,29%). W okresie od 2007 do 2011 r. jedynie w przedsiębiorstwach zajmujących się opieką zdrowotną i pomocą społeczną zaobserwowano coroczny wzrost liczby osób pracujących (dynamika o podstawie zmiennej powyżej 100). Największe przyrosty liczby pracujących we wszystkich sekcjach (dynamika o podstawie zmiennej) odnotowano w 2008 r. (zmniejszenie jedynie w 4 sekcjach) oraz w 2011 r. (zmniejszenie jedynie w 4 sekcjach).

Kolejnym miernikiem wielkości prowadzonej działalności gospodarczej i zarazem miernikiem struktury poddanym analizie była wartość środków trwałych dużych przedsiębiorstw. Wartość środków trwałych dużych przedsiębiorstw wzrosła z 285.642 mln zł do 628.999 mln zł w 2007 r. (+298.819 mln zł). Wartość środków trwałych w dużych przedsiębiorstwach wzrastała we wszystkich latach analizowanego okresu zarówno ogółem, jak i w przedsiębiorstwach wszystkich sekcji. Największą wartością środków trwałych w działalności gospodarczej dysponowały przedsiębiorstwa zajmujące się przetwórstwem przemysłowych oraz wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz i wodę. Największy przyrost wartości środków trwałych odnotowano również w przedsiębiorstwach zakwalifikowanych do przetwórstwa przemysłowego oraz wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz i wodę. Na pod-

stawie danych zawartych w tabeli stwierdzić można, że w okresie od 2007 do 2011 r. wartość środków trwałych dużych podmiotów wzrosła o 282.608 mln zł, osiągając w 2011 r. wartość 912.795 mln zł. We wszystkich sekcjach, z wyjątkiem budownictwa, odnotowano wzrost wartości środków trwałych w dużych podmiotach. W budownictwie zaobserwowano zmniejszenie ich wartości o 11.941 mln zł w porównaniu do 2007 r. Analiza zmian wartości środków trwałych w dużych przedsiębiorstwach budowlanych wskazuje na znaczące zmniejszenie ich wartości już w 2010 r. Największy wzrost wartości środków trwałych, w okresie od 2007 do 2011 r., dużych przedsiębiorstwach odnotowano w podmiotach zajmujących się wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz i wodę (+107.571 mln zł).

W tab. 3 i 4 przedstawiono dynamikę zmian wartości środków trwałych w dużych przedsiębiorstwach kolejno w latach 1998–2007 według klasyfikacji PKD 2004 (tab. 3) i w latach 2007–2011 według klasyfikacji PKD 2007 (tab. 4).

Wartość środków trwałych w dużych przedsiębiorstwach zwiększyła się w porównaniu do 1998 roku o 220,20 %. Analiza zmian dynamiki wskazuje na sukcesywne, coroczne, wzrosty wartości środków trwałych w dużych podmiotach. Największą dynamikę w porównaniu do 1998 roku zaobserwowano w dużych przedsiębiorstwach zajmujących się pośrednictwem finansowym (738,71%) oraz handlem hurtowym i detalicznym (383,55%). Najmniejszy wzrost wartości środków trwałych nastąpił w dużych przedsiębiorstwach zajmujących się górnictwem i kopalnictwem (160,17%) oraz wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz i wodę (182,25%). Zmniejszenie wartości środków trwałych nastąpiło: w rolnictwie i łowiectwie w latach 2000, 2001 i 2005, w przetwórstwie przemysłowym w 2001 r., w budownictwie w 2004 r., w hotelach i restauracjach w 2006 r., w transporcie i gospodarce magazynowej w 2004 r., w pośrednictwie finansowym w 2001, 2005 i 2006 r., w obsłudze nieruchomości w 2001, 2003 oraz 2005 r. W pozostałych latach odnotowano wzrost wartości środków trwałych.

W porównaniu do 2007 r. wartość środków trwałych zwiększyła się o 144,85. Największe przyrosty wartości środków trwałych zaobserwowano w podmiotach zajmujących się opieką zdrowotną i pomocą społeczną (382,77%), działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (336,35%) oraz działalnością finansową i ubezpieczeniową (316,71%). W porównaniu do 2007 r. jedynie w dużych przedsiębiorstwach budowlanych wartość środków trwałych zmniejszyła się (61,75%). Redukcję wartości środków trwałych w dużych przedsiębiorstwach budowlanych odnotowano już w 2009 r. (96,84%). W przedsiębiorstwach pozostałych sekcji działalności gospodarczej w porównaniu do 2007 r. odnotowano wzrost wartości środków trwałych. Zmniejszenia wartości środków trwałych odnotowano również w przedsiębiorstwach handlowych w 2010 i 2011 r. oraz w przedsiębiorstwach zajmujących się rolnictwem i łowiectwem w 2008 i 2009 r.

Tabela 3

Dynamika wartości środków trwałych w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 249 osób według sekcji (PKD 2004) w Polsce w latach 1998–2007 (w %, rok poprzedni = 100)

Sekcje	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2007/1998=100
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo		96,58	94,74	125,41	108,97	102,85	83,92	102,19	126,06	
Rybołówstwo i rybactwo										
Górnictwo i kopalnictwo	98,28	104,04	108,08	109,73	100,93	109,62	111,56	103,93	102,97	160,17
Przetwórstwo przemysłowe	113,84	105,85	99,50	104,67	107,91	107,23	112,36	115,28	116,03	218,25
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	104,48	102,24	102,71	104,31	107,05	100,70	107,52	102,12	134,55	182,25
Budownictwo	123,10	102,34	101,85	100,54	110,50	95,59	103,17	128,72	152,77	276,44
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	123,21	126,76	113,08	116,77	116,10	104,40	119,80	113,05	113,31	383,55
Hotele i restauracje	117,03	116,57	103,48	113,14	120,74	107,01	106,07	97,87	134,38	287,90
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	121,33	122,07	128,00	107,47	100,13	80,79	117,35	100,03	105,82	204,75
Pośrednictwo finansowe	127,52	123,31	98,06	203,07	140,11	200,61	76,43	96,56	113,73	738,71
Obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	109,64	115,78	90,86	113,26	97,82	160,59	86,45	115,37	112,29	229,83
Edukacja										
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	18,05	103,35	99,34	112,04	99,15			126,05		
Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	119,02	105,54	82,72	120,29	153,80	101,64	129,31	126,28	115,76	369,33
Razem	115,59	109,70	106,64	107,97	105,82	103,46	108,76	108,46	116,79	220,20

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych w: *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych*, GUS, Warszawa 2000, s. 46 i nast.; 2001, s. 46 i nast.; 2002, s. 46 i nast.; 2003, s. 48 i nast.; 2004, s. 48 i nast.; 2005, s. 48 i nast.; 2006, s. 50 i nast.; 2007, s. 50 i nast.; 2008, s. 50 i nast.; 2009, s. 62 i nast.

Tabela 4

Dynamika wartości środków trwałych w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 249 osób według sekcji (PKD 2007) w Polsce w latach 2007–2011 (w %, rok poprzedni = 100)

Sekcje	2008	2009	2010	2011	2011/2007=100
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	95,21	79,48	100,22	143,40	108,75
Górnictwo i wydobywanie	113,08	108,25	108,93	107,64	143,51
Przetwórstwo przemysłowe	110,71	105,20	105,26	106,78	130,91
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	131,18	105,88	111,69	124,24	192,72
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	117,07	121,72	117,10	107,37	179,16
Budownictwo	112,09	96,84	43,72	130,12	61,75
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	129,01	107,53	99,54	95,23	131,50
Transport i gospodarka magazynowa	111,57	106,66	107,14	111,01	141,54
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	127,96	92,90	100,92	123,56	148,23
Informacja i komunikacja	106,63	105,50	99,37	111,28	124,39
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	196,50	105,77	146,11	104,30	316,71
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	95,57	89,33	105,91	121,40	109,77
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	96,87	94,17	579,30	63,64	336,35
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	140,93	88,72	105,82	105,08	139,04
Edukacja					
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	199,82	132,58	111,02	130,14	382,77
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	96,63	117,61	101,10	90,93	104,48
Pozostała działalność usługowa					
Razem	116,49	104,73	108,73	109,19	144,85

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych w: *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych*, GUS, Warszawa 2009, s. 62 i nast.; 2010, s. 62 i nast.; 2011, s. 60 i nast.; 2012, s. 58 i nast.; 2013, s. 58 i nast.

Kolejnym miernikiem poddanym analizie była wartość nakładów inwestycyjnych ponoszonych przez duże przedsiębiorstwa w latach 1998–2007 według klasyfikacji PKD 2004 i w latach 2007–2011 według klasyfikacji PKD 2007. Wartość nakładów inwestycyjnych w dużych przedsiębiorstwach w porównaniu do 1998 r. wzrosła w 2007 r. o 26.337 mln zł. Najmniejszą wartość ponoszonych nakładów inwestycyjnych odnotowano w 2003 roku (41.912 mln zł) oraz w 2002 r. (42.412 mln zł). W okresie od 2001 r. do 2004 r. odnotowano znaczące zmniejszenie wartości ponoszonych nakładów inwestycyjnych przez duże przedsiębiorstwa. Nakłady inwestycyjne dużych przedsiębiorstw kształtowały się na najwyższym poziomie w całym analizowanym okresie i były 1,73 razy większe od nakładów inwestycyjnych w 2003 r. W porównaniu do 1998 r. we wszystkich sekcjach PKD odnotowano wzrost wartości ponoszonych nakładów inwestycyjnych. Największy wzrost nakładów inwestycyjnych odnotowano w dużych przedsiębiorstwach zajmujących się przetwórstwem przemysłowym (+11.699 mln zł). Również te przedsiębiorstwa ponosiły największe nakłady na inwestycje. W dużych przedsiębiorstwach przetwórstwa przemysłowego odnotowano w okresie 2000 i 2001 zmniejszenie wydatkowanych nakładów inwestycyjnych. W kolejnych latach następował wzrost wartości inwestycji w tej grupie przedsiębiorstw. Znaczące zmniejszenie wartości nakładów inwestycyjnych zaobserwowano również w dużych przedsiębiorstwach zajmujących się transportem i gospodarką magazynową w latach 2001–2003. W latach 2001–2003 w 5 sekcjach odnotowano zmniejszenie wartości nakładów inwestycyjnych. W okresie od 2007 r. do 2011 r. wartość nakładów inwestycyjnych wzrosła o 556 mln zł. Największą wartość nakładów inwestycyjnych duże przedsiębiorstwa poniosły w 2008 r. (86.515 mln zł). W latach 2009 i 2010 nastąpiło zmniejszenie wartości inwestycji w dużych podmiotach. W kolejnym roku wartość nakładów inwestycyjnych została zwiększona. W porównaniu do 2007 r. jedynie w 7 sekcjach PKD odnotowano wzrost wartości ponoszonych nakładów inwestycyjnych. Największy wzrost dotyczył przedsiębiorstw zakwalifikowanych do sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę (+6.850 mln zł) oraz transportu i gospodarki magazynowej (+3.759 mln zł). Największe zmniejszenie wartości nakładów inwestycyjnych zaobserwowano w dużych przedsiębiorstwach zajmujących się przetwórstwem przemysłowym (–6.788 mln zł) i działalnością finansową i ubezpieczeniową (–2.777 mln zł). W latach 2009 i 2010 można zaobserwować zmniejszenie wartości inwestycji w większości sekcji PKD. W analizowanym okresie jedynie w przedsiębiorstwach zajmujących się wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz i wodę oraz opieką zdrowotną i pomocą społeczną zaobserwowano regularny (coroczny) wzrost wartości ponoszonych nakładów inwestycyjnych.

Tabela 5

Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 249 osób według sekcji (PKD 2004) w Polsce w latach 1998–2007 (w %, rok poprzedni = 100)

Sekcje	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2007/1998=100
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo		132,62	65,62	96,02	105,56	152,86	119,88	94,10	123,12	
Rybołówstwo i rybactwo										
Górnictwo i kopalnictwo	80,40	112,86	108,49	90,87	95,16	119,98	130,71	107,94	113,17	163,06
Przetwórstwo przemysłowe	97,18	87,80	82,35	106,99	112,82	118,05	107,86	112,21	131,07	158,83
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	105,02	89,41	107,77	94,40	94,46	94,69	105,14	112,44	138,72	140,11
Budownictwo	87,41	86,29	84,65	83,90	86,93	106,40	122,82	160,17	168,27	164,03
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	161,85	86,26	72,21	124,00	91,83	109,79	109,08	147,70		
Hotele i restauracje	122,99	101,10	47,66	94,53	131,98	51,88	167,50	92,53	362,17	215,30
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	115,82	124,10	74,53	78,75	83,37	105,39	114,03	124,02	118,07	123,77
Pośrednictwo finansowe	159,04	124,57	123,23	92,42	114,48	88,53	132,77	1254,53	151,80	5782,11
Obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	168,62	204,46	74,57	128,23	94,75	99,56	100,52	119,88	169,81	636,38
Edukacja										
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	28,67	110,77	85,61	88,80	126,29			118,58	186,94	124,75
Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	101,83	127,50	83,89	87,67	116,41	91,18	128,97	119,57	238,49	372,73
Razem	109,29	102,26	82,78	98,63	98,82	109,26	110,11	121,88	118,49	156,66

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych w: *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych*, GUS, Warszawa 2000, s. 36 i nast.; 2001, s. 36 i nast.; 2002, s. 38 i nast.; 2003, s. 38 i nast.; 2004, s. 40 i nast.; 2005, s. 40 i nast.; 2006, s. 42 i nast.; 2007, s. 42 i nast.; 2008, s. 42 i nast.; 2009, s. 54 i nast.

Tabela 6

Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 249 osób według sekcji (PKD 2007) w Polsce w latach 2007–2011 (w %, rok poprzedni = 100)

Sekcje	2008	2009	2010	2011	2011/2007=100
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	90,53	68,89	164,93	144,12	148,25
Górnictwo i wydobywanie	126,10	98,94	93,67	133,11	155,56
Przetwórstwo przemysłowe	105,59	86,75	78,77	108,24	78,10
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	125,99	104,40	121,87	109,96	176,26
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	140,73	137,87	115,54	55,27	123,91
Budownictwo	74,79	102,07	76,69	113,42	66,40
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	117,91	84,90	80,73	110,39	89,21
Transport i gospodarka magazynowa	105,70	86,45	117,79	143,71	154,68
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	69,99	90,02	128,74	104,57	84,82
Informacja i komunikacja	105,04	84,69	89,01	107,31	84,97
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	12,23	353,07	22,79	119,78	11,78
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	91,29	54,41	97,12	111,15	53,61
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	78,46	41,70	161,09	161,11	84,91
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	125,01	65,17	102,92	104,94	88,00
Edukacja	175,37	54,41			
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	167,20	120,01	112,66	135,41	306,13
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	162,53	85,26	60,97	192,57	162,69
Pozostała działalność usługowa	79,72	122,22			
Razem	106,78	90,20	93,50	111,80	100,69

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych w: *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych*, GUS, Warszawa 2009, s. 54 i nast.; 2010, s. 55 i nast.; 2011, s. 54 i nast.; 2012, s. 52 i nast.; 2013, s. 52 i nast.

W tab. 5 i 6 przedstawiono dynamikę zmian wartości nakładów inwestycyjnych w dużych przedsiębiorstwach w latach 1998–2007 według klasyfikacji PKD 2004 (tab. 5) i 2007–2011 według klasyfikacji PKD 2007 (tab. 6). W porównaniu do 1998 r. wartość nakładów inwestycyjnych zwiększyła się o 56,66%. W latach 2001–2003 nastąpiło zmniejszenie wartości ponoszonych nakładów inwestycyjnych przez duże podmioty. W kolejnych latach obserwowano wzrost ich wartości. W porównaniu do 1998 r. we wszystkich sekcjach PKD nastąpił wzrost wartości nakładów inwestycyjnych. Największą dynamikę wzrostu w porównaniu do 1998 r. zaobserwowano w przedsiębiorstwach zajmujących się pośrednictwem finansowym (5782%) oraz obsługą nieruchomości, wynajmem, nauką i usługami związanym z prowadzeniem działalności gospodarczej (636%). W latach 2001 i 2002 jedynie w 3 sekcjach odnotowano wzrost wartości inwestycji, lecz był on na niskim poziomie. W kolejnych latach 2003 i 2004 już w 6 sekcjach obserwowano wzrost nakładów inwestycyjnych. W latach 2005 i 2007 we wszystkich sekcjach nastąpił wzrost nakładów inwestycyjnych. Na podstawie danych w kolejnej tabeli (tab. 6) zaobserwować można praktycznie brak wzrostu nakładów inwestycyjnych dużych podmiotów (100,69%). W latach 2009 i 2010 nastąpiło zmniejszenie inwestycji w dużych przedsiębiorstwach. W porównaniu do 2007 r. jedynie w 7 sekcjach nastąpiło zwiększenie wartości inwestycji. W pozostałych sekcjach odnotowano zmniejszenie ich wartości. W 2009 r. jedynie w 6 sekcjach nastąpił wzrost inwestycji, a w 2010 w 8 sekcjach. W 2011 r. wzrostu wartości nakładów inwestycyjnych nie odnotowano jedynie w przedsiębiorstwach zajmujących się dostawą wody, gospodarowaniem ściekami i odpadami oraz działalnością rekultywacyjną (55,27%).

W 2007 r. wartość przychodów ze sprzedaży dużych przedsiębiorstw wynosiła 779.833 mln zł i była większa o 447.629 mln zł od wartości przychodów w 1998 r. W całym analizowanym okresie następował coroczny wzrost wartości przychodów ze sprzedaży. W porównaniu do 1998 r. we wszystkich sekcjach PKD nastąpił wzrost przychodów ze sprzedaży w dużych przedsiębiorstwach. Największy wzrost dotyczył przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego (+274.163 mln zł). W całym analizowanym okresie we wszystkich sekcjach zaobserwowano regularny wzrost wartości osiąganych przychodów ze sprzedaży. Największą wartość przychodów w całym okresie od 1998 r. do 2007 r. osiągnęły przedsiębiorstwa zajmujące się przetwórstwem przemysłowym.

W porównaniu do 2007 r. (tab. 7) nastąpił wzrost wartości przychodów ze sprzedaży o 242.671 mln zł. W 2009 r. nastąpiło nieznaczne zmniejszenie wartości przychodów dużych przedsiębiorstw (−4.355 mln zł w porównaniu do 2008 r.). W tym roku w 7 sekcjach nastąpiło zmniejszenie wartości osiąganych przychodów ze sprzedaży.

Tabela 7

Dynamika przychodów ze sprzedaży przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 249 osób według sekcji (PKD 2004) w Polsce w latach 1998–2007 (w %, rok poprzedni = 100)

Sekcje	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2007/1998=100
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo		106,36	94,89	100,17	107,06	111,84	104,30	103,59	121,76	
Rybołówstwo i rybactwo										
Górnictwo i kopalnictwo	98,13	109,79	100,34	99,73	97,03	129,45	104,88	110,48	100,99	158,45
Przetwórstwo przemysłowe	107,06	111,86	94,74	102,52	114,82	126,82	103,89	115,79	115,63	235,57
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	116,35	113,71	117,93	115,43	104,04	93,38	109,45	107,95	100,82	208,43
Budownictwo	119,12	96,28	92,68	92,59	94,64	107,27	114,72	131,86	132,31	199,96
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	142,97	127,15	112,80	107,64	142,00	97,62	112,73	111,27	134,27	515,35
Hotele i restauracje	112,92	100,29	92,49	95,49	108,63	108,57	135,98	107,61	119,86	206,88
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	116,86	117,03	110,45	112,54	107,32	105,85	104,05	109,91	105,83	233,70
Posrednictwo finansowe	133,05	147,65	146,27	131,75	215,08	102,99	109,23	99,61	122,41	1116,78
Obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	122,35	124,32	111,39	97,70	107,56	112,61	117,33	110,12	123,72	320,48
Edukacja										
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	18,42	111,41	131,08	109,48	99,31			128,82		
Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	137,92	117,10	99,55	107,91	103,49	106,17	113,74	111,32	136,47	329,39
Razem	111,33	112,19	100,23	104,77	110,97	117,13	105,99	113,98	113,99	234,75

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych w: *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych*, GUS, Warszawa 2000, s. 36 i nast.; 2001, s. 36 i nast.; 2002, s. 36 i nast.; 2003, s. 36 i nast.; 2004, s. 38 i nast.; 2005, s. 38 i nast.; 2006, s. 40 i nast.; 2007, s. 40 i nast.; 2008, s. 40 i nast.; 2009, s. 52 i nast.

Tabela 8

Dynamika przychodów ze sprzedaży przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 249 osób według sekcji (PKD 2007) w Polsce w latach 2007–2011 (w %, rok poprzedni = 100)

Sekcje	2008	2009	2010	2011	2011/2007=100
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	94,29	103,20	102,81	128,31	128,38
Górnictwo i wydobywanie	112,69	95,08	115,39	121,54	150,26
Przetwórstwo przemysłowe	101,23	98,74	110,80	115,32	127,73
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	121,28	105,45	104,12	103,91	138,38
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	118,11	113,97	108,92	100,71	147,65
Budownictwo	112,00	101,83	105,43	126,60	152,24
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	144,77	90,26	105,25	97,16	133,63
Transport i gospodarka magazynowa	107,41	94,44	107,46	108,36	118,11
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	130,80	101,16	101,64	108,37	145,75
Informacja i komunikacja	119,09	99,94	100,97	104,71	125,83
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	119,55	88,04	140,13	112,48	165,91
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	99,28	89,35	134,20	141,42	168,35
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	89,95	108,34	102,08	104,36	103,81
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	135,71	101,98	121,05	109,73	183,85
Edukacja					
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	152,61	127,71	117,12	132,70	302,89
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	131,40	100,40	91,68	81,60	98,70
Pozostała działalność usługowa					
Razem	107,05	99,48	108,72	113,17	131,03

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych w: *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych*, GUS, Warszawa 2009, s. 52 i nast.; 2010, s. 53 i nast.; 2011, s. 52 i nast.; 2012, s. 50 i nast.; 2013, s. 50 i nast.

W porównaniu do 2007 r. we wszystkich sekcjach PKD odnotowano wzrost wartości osiąganych przychodów ze sprzedaży. Największy przyrost przychodów ze sprzedaży dotyczył dużych przedsiębiorstw zajmujących się przetwórstwem przemysłowym (+130.582 mln zł).

Wyniki obliczeń dynamiki wartości przychodów ze sprzedaży w dużych przedsiębiorstwach w latach 1998–2007 według klasyfikacji PKD 2004 zamieszczono w tab. 7, natomiast w latach 2007–2011 według klasyfikacji PKD 2007 (tab. 8).

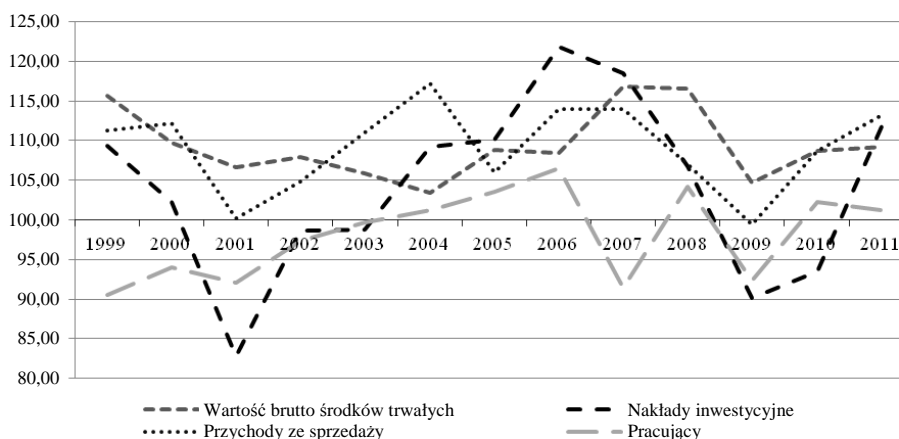
W 2007 r. w porównaniu do 1998 r. wskaźnik dynamiki wartości przychodów ze sprzedaży ogółem w przedsiębiorstwach dużych wyniósł 234,75%. Wartość dynamiki przychodów ze sprzedaży w okresie od 1998 r. do 2007 r. kształtowała się na poziomie większym od 100, co oznacza regularny wzrost wartości przychodów w tej grupie przedsiębiorstw. W porównaniu do 1998 r. we wszystkich sekcjach PKD odnotowano wzrost wartości przychodów. Największa wartość dynamiki dotyczyła dużych przedsiębiorstw zajmujących się pośrednictwem finansowym (1116,78%) oraz handlem hurtowym i detalicznym (515,35%). W latach 2000–2003 przedsiębiorstwa budowlane zmniejszyły wartość osiąganych przychodów ze sprzedaży oraz górnictwo i kopalnictwo w 2002 i 2003 r.

W porównaniu do 2007 roku (tab. 7) dynamika wartości przychodów dużych przedsiębiorstw wyniosła 131,03%. W 2009 r., podobnie jak w przypadku nakładów inwestycyjnych, przychody dużych przedsiębiorstw zmniejszyły się do poziomu 99,48% przychodów 2008 r., co miało wpływ na zmniejszenie wartości osiąganych przychodów ze sprzedaży w 7 sekcjach PKD (górnictwo i wydobywanie, przetwórstwo przemysłowe, handel hurtowy i detaliczny, transport i gospodarka magazynowa, informacja i komunikacja, działalność finansowa i ubezpieczeniowa, działalność związana z obsługą rynku nieruchomości). W 2011 r. zmniejszenie przychodów ze sprzedaży dotyczyło jedynie przedsiębiorstw zajmujących się handlem hurtowym i detalicznym.

3. TENDENCJE I KIERUNKI ZMIAN DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ DUŻYCH PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE

W celu prezentacji zmian i ukazania tendencji dotyczącej dynamiki wybranych mierników obliczone wartości wskaźników dynamiki zaprezentowanych w tabelach 1–8 przedstawiono w formie wykresu (rys. 1) oraz w postaci map (mapy 1–8). Na rys. 1 przedstawiono porównanie dynamiki ogółem czterech analizowanych mierników. Na podstawie graficznej ilustracji zaobserwować można dwa okresy zmniejszenia dynamiki wzrostu czterech wybranych mierników: jest to 2001 i 2009 r. W 2001 r. zaobserwować można zmniejszenie liczby pracujących oraz nakładów inwestycyjnych, a w 2009 r. zmniejszenie wartości

objęło już trzy mierniki (przychody ze sprzedaży, nakłady inwestycyjne oraz liczbę pracujących). W całym okresie analizy jedynie wartość środków trwałych cechowała się regularnym wzrostem (wartość dynamiki powyżej 100%), a wartość dynamiki przychodów ze sprzedaży jedynie w 2009 r. osiągnęła poziom niższy od 100% (99,48%). W pozostałych latach przychody ze sprzedaży cechowały się wzrostem. Ilustracja graficzna dynamiki zmian analizowanych mierników pozwala na stwierdzenie, że najgłębsze zmiany wartości w całym analizowanym okresie dotyczyły nakładów inwestycyjnych (największa amplituda zmian) oraz liczby osób pracujących. Na podstawie ilustracji graficznej zaobserwować można trend wzrostowy liczby osób pracujących oraz nakładów inwestycyjnych.

Rys. 1. Dynamika zmian wartości ogółem wybranych mierników dużych przedsiębiorstw w Polsce w latach 1998–2011 (w %, rok poprzedni = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych w tab. 1–8.

Dane dotyczące dynamiki zmian analizowanych mierników zawarte w tabelach 1–8 zaprezentowano w postaci graficznych map, gdzie kolor przyporządkowany został wartości współczynnika dynamiki wynoszącej powyżej 100% (oznaczając przyrost wartości miernika w stosunku do roku poprzedniego). Komórki w których występuje kolor szary wskazują na wartość dynamiki danego miernika poniżej 100% (zmniejszenie wartości miernika). Na podstawie graficznej ilustracji przedstawionej na mapach 1 i 2 obrazujących zmiany dynamiki liczby osób pracujących w dużych przedsiębiorstwach w Polsce stwierdzić można, że w okresie od 1998 do 2007 r. regularny wzrost liczby pracujących odnotowano w przedsiębiorstwach zajmujących się pośrednictwem finansowym oraz obsługą nieruchomości, wynajmem, nauką i usługami związanymi z prowadzeniem działalności gospodarczej.

SEKCJE	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ROLNICTWO, ŁOWIECTWO I LEŚNICTWO									
RYBOLÓWSTWO I RYBACTWO									
GÓRNICTWO I KOPALNICTWO									
PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE									
WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ, BUDOWNICTWO									
HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW									
HOTELE I RESTAURACJE									
TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ									
POŚREDNICTWO FINANSOWE									
OBŚLUGA NIERUCHOMOŚCI, WYNAJEM, NAUKA I USŁUGI									
EDUKACJA									
OCHRONA ZDROWIA I OPIEKA SPOŁECZNA									
POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA KOMUNALNA,									
	wartość dynamiki poniżej 100%								
	wartość dynamiki powyżej 100%								

Mapa 1. Mapa dynamiki pracujących w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 249 osób według sekcji (PKD 2004) w Polsce w latach 1998–2007

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w tab. 1.

SEKCJE	2008	2009	2010	2011
ROLNICTWO, LEŚNICTWO, ŁOWIECTWO I RYBACTWO				
GÓRNICTWO I WYDOBYWANIE				
PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE				
WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ				
DOSTAWA WODY; GOSPODAROWANIE SCIEKAMI I				
BUDOWNICTWO				
HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA				
TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA				
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I				
INFORMACJA I KOMUNIKACJA				
DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA I UBEZPIECZENIOWA				
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OBSŁUGĄ RYNKU				
DZIAŁALNOŚĆ PROFESJONALNA, NAUKOWA I TECHNICZNA				
DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTRACYJNYCH I				
EDUKACJA				
OPIEKA ZDROWOTNA I POMOC SPOŁECZNA				
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z KULTURĄ, ROZRYWKĄ I				
POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA				
	wartość dynamiki poniżej 100%			
	wartość dynamiki powyżej 100%			

Mapa 2. Mapa dynamiki pracujących w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 249 osób według sekcji (PKD 2007) w Polsce w latach 2007–2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w tab. 2.

W okresie od 2004 do 2007 r. wzrost liczby osób pracujących odnotowano również w dużych przedsiębiorstwach zajmujących się przetwórstwem przemysłowym, budownictwem oraz pozostałą działalnością usługową komunalną, społeczną i indywidualną. W przedsiębiorstwach zakwalifikowanych do sekcji handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych i motocykli jedynie w 2001 r. zaobserwowano zmniejszenie liczby osób w nich pracujących. Okres 2004 do 2008 r. (mapa 1 i 2) cechuje się zwiększaniem liczby pracujących w dużych przedsiębiorstwach. Na podstawie danych zawartych na mapie 2 zauważyć można, że w 2009 r. odnotowano zmniejszenie liczby osób pracujących praktycznie we wszystkich sekcjach PKD (wzrost jedynie w 5 sekcjach). W 2011 r. odnotowano wzrost liczby pracujących w 12 sekcjach.

Wartość dynamiki środków trwałych dużych przedsiębiorstw kształtowała się na wyższym poziomie niż liczby osób pracujących. W okresie od 1998 do 2007 r. coroczny wzrost wartości środków trwałych w dużych przedsiębiorstwach odnotowano w podmiotach zajmujących wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz i wodę oraz handlem hurtowym i detalicznym, naprawą pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego. W latach 2007 do 2011 dynamika wartości środków trwałych kształtowała się na poziomie większym od 100 w przedsiębiorstwach zajmujących się górnictwem i wydobywaniem, przetwórstwem przemysłowym, wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, dostawą wody i gospodarowaniem ściekami i odpadami, transportem i gospodarką magazynową, działalnością finansową i ubezpieczeniową oraz opieką zdrowotną i pomocą społeczną. W latach 2010 i 2011 odnotowano zmniejszenie wartości środków trwałych w dużych przedsiębiorstwach zakwalifikowanych do handlu hurtowego i detalicznego, naprawy pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego.

Analiza zmian dynamiki nakładów inwestycyjnych dużych przedsiębiorstw wskazuje na brak sekcji PKD 2004, które cechowały się regularnym wzrostem wartości inwestycji. Na podstawie ilustracji graficznej przedstawionej na mapie 5 stwierdzić można, że okres 2001–2004 cechował się zmniejszaniem wartości nakładów inwestycyjnych w większości sekcji PKD. Na uwagę zasługuje wzrost wartości nakładów inwestycyjnych od 2002 r. przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego oraz od 2004 roku przedsiębiorstw górnictwa i kopalnictwa i budownictwa. W okresie od 2007 do 2011 r. regularny (coroczny) wzrost wartości nakładów inwestycyjnych dużych przedsiębiorstw zaobserwowano w przedsiębiorstwach zajmujących się wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych oraz opieką zdrowotną i pomocą społeczną. W 2011 r. wzrost nakładów inwestycyjnych odnotowano we wszystkich sekcjach PKD z wyjątkiem przedsiębiorstw zajmujących się dostawą wody, gospodarowaniem ściekami i odpadami oraz działalnością związaną z rekultywacją.

SEKCJE	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ROLNICTWO, ŁOWIECTWO I LEŚNICTWO									
RYBOŁÓWSTWO I RYBACTWO									
GÓRNICCTWO I KOPALNICTWO									
PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE									
WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ, WODĘ									
BUDOWNICTWO									
HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW									
HOTELE I RESTAURACJE									
TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ									
POŚREDNICTWO FINANSOWE									
OBŚLUGA NIERUCHOMOŚCI, WYNAJEM, NAUKA I USŁUGI									
EDUKACJA									
OCHRONA ZDROWIA I OPIEKA SPOŁECZNA									
POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA KOMUNALNA,									
	wartość dynamiki poniżej 100%								
	wartość dynamiki powyżej 100%								

Mapa 3. Mapa dynamiki wartości środków trwałych przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 249 osób według sekcji (PKD 2004) w Polsce w latach 1998–2007

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w tab. 3.

SEKCJE	2008	2009	2010	2011
ROLNICTWO, LEŚNICTWO, ŁOWIECTWO I RYBACTWO				
GÓRNICCTWO I WYDOBYWANIE				
PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE				
WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ, DOSTAWA WODY; GOSPODAROWANIE ŚCIEKAMI I				
BUDOWNICTWO				
HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW				
TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA				
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I				
INFORMACJA I KOMUNIKACJA				
DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA I UBEZPIECZENIOWA				
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OBSŁUGĄ RYNKU				
DZIAŁALNOŚĆ PROFESJONALNA, NAUKOWA I TECHNICZNA				
DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTRACYJNYCH I				
EDUKACJA				
OPIEKA ZDROWOTNA I POMOC SPOŁECZNA				
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z KULTURĄ, ROZRYWKĄ I				
POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA				
	wartość dynamiki poniżej 100%			
	wartość dynamiki powyżej 100%			

Mapa 4. Mapa dynamiki wartości środków trwałych przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 249 osób według sekcji (PKD 2007) w Polsce w latach 2007–2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w tab. 4.

SEKCJE	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ROLNICTWO, ŁOWIECTWO I LEŚNICTWO									
RYBOŁÓWSTWO I RYBACTWO									
GÓRNICTWO I KOPALNICTWO									
PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE									
WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ,									
BUDOWNICTWO									
HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW									
HOTELE I RESTAURACJE									
TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ									
POŚREDNICTWO FINANSOWE									
OBŚLUGA NIERUCHOMOŚCI, WYNAJEM, NAUKA I USŁUGI									
EDUKACJA									
OCHRONA ZDROWIA I OPIEKA SPOŁECZNA									
POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA KOMUNALNA,									
	wartość dynamiki poniżej 100%								
	wartość dynamiki powyżej 100%								

Mapa 5. Mapa dynamiki nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 249 osób według sekcji (PKD 2004) w Polsce w latach 1998–2007

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w tab. 5.

SEKCJE	2008	2009	2010	2011
ROLNICTWO, LEŚNICTWO, ŁOWIECTWO I RYBACTWO				
GÓRNICTWO I WYDOBYWANIE				
PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE				
WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ				
DOSTAWA WODY; GOSPODAROWANIE ŚCIEKAMI I I				
BUDOWNICTWO				
HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA				
TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA				
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I				
INFORMACJA I KOMUNIKACJA				
DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA I UBEZPIECZENIOWA				
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OBŚLUGĄ RYNKU				
DZIAŁALNOŚĆ PROFESJONALNA, NAUKOWA I TECHNICZNA				
DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTROWANIA I				
EDUKACJA				
OPIEKA ZDROWOTNA I POMOC SPOŁECZNA				
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z KULTURĄ, ROZRYWKĄ I				
POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA				
	wartość dynamiki poniżej 100%			
	wartość dynamiki powyżej 100%			

Mapa 6. Mapa dynamiki nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 249 osób według sekcji (PKD 2007) w Polsce w latach 2007–2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w tab. 6.

Zmiany wartości dynamiki przychodów ze sprzedaży w latach 1998–2007 zaprezentowane w graficznej postaci na mapach 7 i 8 wskazują na coroczny wzrost ich wartości jedynie w przedsiębiorstwach zajmujących się transportem, gospodarką magazynową i łącznością. W latach 2001–2003 w przedsiębiorstwach budowlanych odnotowano zmniejszanie się wartości przychodów ze sprzedaży, a w przedsiębiorstwach zajmujących się górnictwem i kopalnictwem w 1999, 2002 i 2003 r. Również w przedsiębiorstwach przetwórstwa przemysłowego w 2001 r. zaobserwowano zmniejszenie. W latach 2007–2011 (mapa 8) coroczny wzrost wartości osiąganych przychodów ze sprzedaży odnotowano w przedsiębiorstwach zajmujących się wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, dostawą wody, gospodarowaniem ściekami i odpadami oraz działalnością związaną z rekultywacją, budownictwem oraz działalnością w zakresie usług administrowania i działalnością wspierającą. Podobnie, jak w przypadku liczby pracujących i nakładów inwestycyjnych w 2009 r. zaobserwowano zmniejszenie wartości osiąganych przychodów ze sprzedaż w większości sekcji PKD.

SEKCJE	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ROLNICTWO, ŁOWIECTWO I LEŚNICTWO									
RYBOLÓWSTWO I RYBACTWO									
GÓRNICTWO I KOPALNICTWO									
PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE									
WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ,									
BUDOWNICTWO									
HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW									
HOTELE I RESTAURACJE									
TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ									
POŚREDNICTWO FINANSOWE									
OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI, WYNAJEM, NAUKA I USŁUGI									
EDUKACJA									
OCHRONA ZDROWIA I OPIEKA SPOŁECZNA									
POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA KOMUNALNA									

	wartość dynamiki poniżej 100%
	wartość dynamiki powyżej 100%

Mapa 7. Mapa dynamiki przychodów ze sprzedaży przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 249 osób według sekcji (PKD 2004) w Polsce w latach 1998–2007

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w tab. 7.

SEKCJE	2008	2009	2010	2011
ROLNICTWO, LEŚNICTWO, ŁOWIECTWO I RYBACTWO
GÓRNICTWO I WYDOBYWANIE
PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE
WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ, DOSTAWA WODY; GOSPODAROWANIE SCIEKAMI I
BUDOWNICTWO
HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW
TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I
INFORMACJA I KOMUNIKACJA
DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA I UBEZPIECZENIOWA
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OBSŁUGĄ RYNKU
DZIAŁALNOŚĆ PROFESJONALNA, NAUKOWA I TECHNICZNA
DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTROWANIA I
EDUKACJA
OPIEKA ZDROWOTNA I POMOC SPOŁECZNA
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z KULTURĄ, ROZRYWKĄ I
POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA

...	wartość dynamiki poniżej 100%
...	wartość dynamiki powyżej 100%

Mapa 8. Mapa dynamiki przychodów ze sprzedaży przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 249 osób według sekcji (PKD 2007) w Polsce w latach 2007–2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w tab. 8.

4. PODSUMOWANIE

Podsumowując wyniki analizy i oceny zmian liczby oraz dynamiki działalności gospodarczej dużych przedsiębiorstw w Polsce latach 1998–2011 można stwierdzić, że:

- w analizowanym okresie czasu liczba osób pracujących w nich zmieniała się nieznacznie,
- nie można wskazać przedsiębiorstw, które w całym analizowanym okresie cechowały się wzrostem wybranych mierników (działalności gospodarczej),
- w latach 2001–2003 oraz w 2009 r. odnotowano zmniejszenie liczby pracujących, wartości nakładów inwestycyjnych dużych przedsiębiorstw,
- nie zaobserwowano zależności zmian pomiędzy analizowanymi miernikami,
- w całym okresie objętym analizą zaobserwowano tendencję wzrostu w dynamice nakładów inwestycyjnych i liczby pracujących,
- zaobserwowano od 2009 r. zmniejszanie wartości nakładów inwestycyjnych i liczby pracujących w przedsiębiorstwach zajmujących się budownictwem,

- wartość dynamiki powyżej 100 praktycznie w całym analizowanym okresie w przedsiębiorstwach zajmujących się wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, gorącą wodę i parę wodną,
- zaobserwowane zmiany dynamiki analizowanych mierników wskazywać mogą na niską intensywność przekształceń ich struktury,
- brak możliwości wskazania jednoznacznych tendencji zmian.

Interesujące byłoby dokonanie szczegółowej analizy zmian strukturalnych dużych pomiotów oraz porównanie zaobserwowanych zmian działalności gospodarczej dużych przedsiębiorstw w Polsce do grupy małych i średnich pomiotów. Wymaga to jednak bardziej szczegółowej analizy i oceny zmian wielkości i struktury działalności gospodarczej dużych przedsiębiorstw, w której użyte powinny być także inne poza tymi, które wykorzystano w pracy mierniki działalności gospodarczej dużych przedsiębiorstw.

BIBLIOGRAFIA

- Chomątowski S., *Rozwój przemysłu w świecie*, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 1986.
- Chomątowski S. (red.), *Dynamika i kierunki zmian wielkości i struktury sektora przedsiębiorstw w Polsce w latach 1990–2005*, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie – Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2010.
- Krzemiński P., *Zmiany liczby i struktury jednostek gospodarczych w Polsce w latach 1991–2007*, [w:] *Prace z zakresu ekonomiki i organizacji przedsiębiorstw*, ZN UEK, Nr 836, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków 2010, s. 179–194.
- Kuznets S., *Wzrost gospodarczy narodów, produkt i struktura produkcji*, PWN, Warszawa 1976.
- Winiarski B., *Polityka gospodarcza*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2010.

Konrad Kolegowicz

TRENDS AND DIRECTIONS OF CHANGES IN THE BUSINESS OF LARGE ENTERPRISES IN POLAND IN THE YEARS 1998–2011

This paper presents the results of the research in the dynamics of changes in the economic activities of large enterprises in Poland. On that base is done the attempt of the assess trends and changes in the number of employees, assets, capital expenditures and revenues for the realization of the overall objectives of structural changes in the economy. Results of the research of dynamics of the analyzed measures do not allow for a clear indication of the direction of change. The results show the need for a detailed study of the structural changes and the level of concentration and deconcentration of large enterprises in Poland.

Key words: large enterprises, trends of development, number of employees, fixed assets, investment outlays, total revenue.